

DİRLİK SİSTEMİ

Dirlik Sistemi(Tımar Sistemi): Osmanlılarda hizmet karşılığında devlet görevlilerine ve savaşlarda yararlılık gösteren askerlere tahsis edilen gelir kaynaklarına **dirlik** denilirdi. Selçuklulardaki **ikta** sisteminin karşılığıdır. Dirlik topraklarının mülkiyeti devlete attı. **Dirlik sahibi** kendisine dirlik geliri tahsis edilen kişiydi.

Dirlikler has, zeamet ve tımar olmak üzere üçe ayrılırdı:

Has; yıllık geliri 100.000 akçeden fazla olan dirliklerdir. Padişaha, hanedan üyelerine, veziriazama, beylerbeyine, sancak beyleri ve üst düzey devlet görevlilerine verilirdi.

Zeamet; gelirleri 20.000- 100.000 akçe arasında olan dirliklerdir. Eyalet merkezlerinde oturan üst düzey yöneticilere (hazine ve tımar defterdarlarına, sancaklardaki alay beylerine, kale dizdarlarına, divan kâtiplerine ve benzeri) verilirdi.

Tımar ise; senelik gelirleri 3.000- 20.000 akçe arasında olan dirliklerdir. Osmanlı Devletine hizmeti olan bir bölüm asker ve memurlara verilirdi.

Toprağın Mülkiyeti:

Tımar topraklarının **devlet malı** olmasından dolayı miras bırakılması ya da devredilmesi yasaktı. Toprak sipahinin ve köylünün elinden keyfi olarak alınamazdı.

Dirlik sahibi köylüden topladığı vergileri maaş karşılığı alır veya atlı asker besler.

Devlet

Dirlik Arazi

Dirlik Sahibi

Dirlik Sahibi kimdir?

Askerler: Vezirler, beylerbeyleri, sancak beyleri, tımarlı sipahiler.

Memurlar: Üst düzey yöneticileri (hazine ve tımar defterdarları, sancaklardaki alay beyleri, kale dizdarları, divan kâtipleri vb.)

Köylü

Köylü ürettiği ürünün bir kısmını vergi olarak dirlik sahibine verir

Vergi gelirlerini toplama hakkı

Toprağı işleme hakkı

Dirlik sahibinin görevleri;

- Savaş zamanı beslediği atlı askerler ile orduya katılmak,
- Reayanın toprağı işlemlerini sağlamak,
- Boşalan topraklara başkalarını yerleştirmek ve
- Yeni toprakları üretime açmak,
- Bulunduğu bölgede asayişini sağlamak, vergileri toplamak
- Üretimin artmasını sağlayacak tedbirleri almaktır.

Reayası kaçan sipahi, gelirini kaybederdi. Bu nedenle reayanın toprağı terk etmesi yasaktı. Sipahi kadının emri gereğince köylüsünü 15 yıl içinde toprağı dönmeye zorlayabilirdi. Köylü kentte iş bulmuşsa sipahiye **çiftbozan** vergisi ödemek zorundaydı. Kuralları ihlal eden sipahinin toprağı elinden alınırdı.

Niçin önemini kaybetmiştir?

- Dirliklerin hak etmeyen kişilere verilmesi,
- Yeniçerilerin tımarları ele geçirmesi,
- Sipahilerin sayılarının azaltılması,
- Yeni fetihlerle toprakların genişletilmemesi,
- Dirlik gelirlerin düşmesi ve mukataa yoluyla hazineye aktarılması,
- XVII. yüzyıldan itibaren tımarlı sipahilerin geri hizmetlerde görevlendirilmesi.